

ÁRPÁS KÁROLY

Bánk! Bánk!

(stoppardiána*)

Katona Józsefre emlékezvén

Személyek:

II. ENDRE – a magyarok királya
GERTRUDIS – királyné
OTTÓ – a királyné testvéröccse
BÁNK BÁN – Magyarország nagyura
MELINDA – a felesége
SIMMIKHÁL (Simon és Mihál összevonása) – Melinda bátyja
PETUR BÁN – bihari főispán
MIKSA BÁN – a királyfiak nevelője
SOLOM – ennek fia
IZIDORA – türingiai leány
BIBERACH – egy lézengő ritter
TIBORC – paraszt

A színpad belső tere függönnyel osztott. Az előtér (a színházi függöny és a belső függöny közötti terület) lehetővé teszi a kisebb jelenetek előadását, a takart rész pedig szükség szerint lehet a királyi palota egyik terme, a trónterem és Petur palotájának szobája. Az „előteres” jelenetek alatt a belső tér átrendezhető.

---

* A mű Tom STOPPARD *Valami bizárik Dániában* című Hamlet-parafrázisa alapján készült.

1. jelenet:

(Segítő szereplők hatalmas transzparenst hoznak be, rá van írva: *ADÁS*. Körüljárnak, majd kimennek.)

2. jelenet

(előtér)

OTTÓ (Biberachhal jön): Ah Biberach
enyim fog ő lenni...
Melinda is csak asszony.

BIBERACH: De Bánk...

OTTÓ: oktatásra
nincs szükségem:

BIBERACH (észrevéve): A Királyné –

3. jelenet

(ugyanott)

GERTRUDIS (udvarhölgyei, Izidóra és Melinda kíséretében érkezik):
Te holnap utazol.

(A királyné kíséretével távozik, Ottó tanácstalanul tekinget, majd az ellenkező irányba el, Biberach közben a függöny mögé.)

4. jelenet

(a belső függöny nyílik, a királyi palota terme)

PETUR (robban be): lévnyalóvá
lettél dicső Árpád gyümölcse te?

SIMMIKHÁL (a nyomában):
Kit vársz?

PETUR: A Nagy-úrt

SIMMIKHÁL: Bánk-bánt?

PETUR: Nagy-nagy, ami fenn forog játékon:
a Haza, és Melinda.

5. jelenet
(ugyanott)

BÁNK (érkezik): Petur! miért hívtattál
Vissza? titokban!

PETUR: Jöjj még ez éjjel
Házamhoz
A jelszónk, Melinda!

(Petur szavaikor megjelenik Biberach, majd visszahúzódik. Petur és Simmikhál el.)

6. jelenet
(ugyanott)

TIBORC (jön): Bánk bán!

BÁNK (magának): Elárúltattam?

TIBORC: Én
Tiborc vagyok...
Lopni jöttem ide...
nem is figyelmez rám.

BÁNK (magának): sötétben bujdosók
volnának, akik rikoltanák:
Bán, ébredezz; mert meglóptattak Bánk!...
Világot
a setétben
ólálkodókhoz elmegyek

(Bánk el Peturék után. Tiborc hosszan néz utána. Belső függöny.)

7. jelenet
(előtér)

OTTÓ (érkezik): Eljön!

BIBERACH (előbújva): Dicsérd
múltával a Napot.

OTTÓ: Biberách!
Mi lesz ebből? (el)

BIBERACH: Melinda a jel –!
Meglehet, Bánkhoz szegődök:
Ott van a Haza, hol a Haszon

(Biberach körülnéz, majd határozottan a belső függöny mögé megy.)

8. jelenet
(előtér – oldalról Melinda, nyomában Ottó)

MELINDA: Be megcsalatozék!

OTTÓ: Ó, én is –

MELINDA: Kiben?

OTTÓ: Melindában.

MELINDA: Szerelmem által egy lehet
boldog – (Ottó megragadja)
Bánk.
Bocsáss!

OTTÓ (letérdelve): Eszelős szerelmem...

MELINDA: Térdepelsz?!...
nem rogyott
ő térdre!

9. jelenet

(ugyanott, Gertrudis érkezik Izidórával)

GERTRUDIS: Mi volt ez itt?

MELINDA: Édes – multság – ! (el)

GERTRUDIS: Ottó! Hát mi volt ez?

OTTÓ: Szívem... (Gertrudis elküldi Izidórárt)

GERTRUDIS: Egy férfiú nem tud kifogni egy
Asszonyszemélyen; s egy Gertrudis – egy
Asszony tud országok felett megállni.

OTTÓ: Lemondok róla.

GERTRUDIS: Hát nem is szeretted!

OTTÓ: Szerettem.

GERTRUDIS: Megérni kellene, hogy
susogni hallanám,
az öccse
Kontár vala
Melinda elszédítésében

OTTÓ (megfogja) kezét: Add tanácsodat nekem,

GERTRUDIS (félrelöki): Hallatlan! (el)

10. jelenet

(ugyanott, Ottó tanácstalanul áll)

OTTÓ: Hah, Biberách!

BIBERACH (előbújva): Mondd,
csak próba volt.
A pohárnok
légy magad
ne, itt egy kis Hevítő;
emez pedig Nénédnek Altató. (el)

OTTÓ: Irtóztató! – de köszönöm. (el)

11. jelenet
(előtér)

BÁNK (jön) Irtóztató kilátás:
Melinda! a Haza!
A pártütés kiáltoz, e szerelmem
tartóztat.
Két Fátyolt szakasztok el:
Hazámról és Becsületemről. (el)

12. jelenet
(a belső függöny Petur termére nyílik, az összeesküvők)

PETUR: Tű Asszonyok kezébe,
nem Királyi pálcánk
Le a Királyi székből Asszonyom!

SIMMIKHÁL: Pártütés!

PETUR: Nem pártütés – kicsikart
szabadság!

ŐR hangja kintről: Mi jelszavad?

BÁNK hangja kintről: Melinda.

SIMMIKHÁL: Ki vagy?

13. jelenet
(ugyanott)

BÁNK (jön): Bánk
Mit véte nektek e Meráni?

PETUR: Tulajdonunkat el-vevé...
elszedte hivataljainkat ,

BÁNK: Gertrudis éppen a Király maga!

PETUR: Ha egyszer ő
Rabló, Királyném is megszűnne lenni –

BÁNK: Ha Németek
között közületek Király lehetne,
nem előbb volna-e előtte
ott a magyar?

PETUR: Hisz az való:

BÁNK: Hogy Bánk leüljön,
ahhoz
bánki sértődés kívántatik.
Istennek a Kenettje egy Királyi Felség.

PETUR: Az Istennek kenettje Endre, nem
Gertrúd!
csak érjem el...

BÁNK: Ezen Haza-
s Felségárulót
láncokba verjétek –

PETUR (letérdel): Királyom!

BÁNK (felsegíti): Mondtad:
az Isten nem segít soha
felkent Királyok ellent

PETUR: Békesség!

BIBERACH hangja kintről:
Melinda!

14. jelenet
(ugyanott, Biberach lép be)

MIND (meglátva Biberachot):
Árulás! (kardjaikkal Biberachra)

BIBERACH: Csak Biberách.

SIMMIKHÁL: Hol loptad el Húgomnak a nevét?

BIBERACH: Ahol magát más lopta:

PETUR: No Bánk!

BÁNK: Meggyilkolom...
Megmenthetem talán még?

BIBERACH: Talán.

BÁNK: Ne menjetek széjjel,
talán lehetne szükség rátok (el Biberachhal)

(A többiek elszélednek.)

15. jelenet

PETUR (le-föl jár): Virrad.
– Hát alszotok?
– Aludj,
mohón kilobbant Hazafiság!
– Dicső fény –
csillag! ...Lopott fény!
Ej!
jó éjszakát!

(Belső függöny le)

16. jelenet

(előtér, Bánk, nyomában Melindával, jó)

BÁNK: Hazudsz!
Ottó, s Melinda, egyaránt örültek! –

MELINDA (letérdel): Én büntelen vagyok.

BÁNK (magának): Mint vándor a hófúvásban, úgy
lelkem ingadoz határtalan
kétség között, a eszem egy nagy Óceánban
lebeg, veszejtve minden csillagot.

MELINDA (örülten): Add vissza gyermekem, te Nagy Királyné! (el)

BÁNK (eszmélve): A Királyné álmos volt!
– mely gondolat...
Veled épül ismét csak fel
megéledő becsületedem! (gondolkodik)

17. jelenet
(ugyanott)

TIBORC (jön): Bánk-bán!

BÁNK (magának): Útonálló!

TIBORC (magának): Meglátni képemen?

BÁNK (magának): Minek is Becsület?

TIBORC: Míg tűrhetném, tűrtem becsületesen.

BÁNK: Jól hallom én panaszod; de a magam
panassza is beszél. –

TIBORC: A Nagy-úrnak is van?

BÁNK (magának): magyar hazám! –

TIBORC: Ő csorda számra tartja gyülevész
szolgáit,
Táncmultságokat ad szüntelen,
játszanak, zabálnak...
és aki száz meg száz, ezért rabol,
bírája léssen annak, akit a
szükség garast rabolni kényszerített.
ki írja fel keserves könnyeinket?

BÁNK: Tűrj békességgel –

TIBORC: Ezt papolta az
Apát-Urunk,
de tömve volt magának
a gyomra.

BÁNK: Szánom keserveiteket emberek!

TIBORC: Te szánsz Nagy-Úr?
Ó, a magyar se gondol velünk,
ha a zsebe
tele van...

BÁNK (megrázza Tiborcot):
Kivel beszélsz?

TIBORC (térdre hullik): Uram –
Isten!

BÁNK (felemeli): Tiborc!
keresd fel asszonyomat.
Haza megytek –
ott megmondhatod, hogy
él még Bánk.
(Tiborc el, Bánk utánanéz, majd ellenkező irányba el)

18. jelenet

(előtér, Biberach bújik elő a függöny mögül)

OTTÓ (jön): Jó, hogy talállak, ó, de mért
ittén, Biberách?

BIBERACH: Oly sárga a herceg?

OTTÓ: néném...
Melinda... Bánk is itthon.

BIBERACH: No – Él szerencsésen

OTTÓ: Reszkess!

BIBERACH: Ne félj, uram; hiszen nem esz meg a
nagyúr, –
való, hogy éktelen dühös
lett, amidőn a dolgot felfedeztem.

OTTÓ: Várj, Biberách...

GERTRUDIS: El kell az Udvarunk
hagynod, Melinda.
De minden lárma nélkül.
(Kézcsókra nyújtja a kezét)

MELINDA /ellöki/: El ezzel a szennyes kézzel,
Koronák bemocskolója! aki megloptad
Királyi férjedet, áruba tetted a Törvényt,
Mártírrá az
erkölcsöt, és
Király-házban bordélyt nyitottál.

GERTRUDIS Vigyétek e szegény tébultat el!
(Izidóra bejön és kivezeti Melindát)

21. jelenet
(ugyanott, a betörő Simmikhál még látja Melindát)

SIMMIKHÁL (kiáltva): Melinda –

GERTRUDIS: Hova ragadott Indúlatod?

SIMMIKHÁL: Tekénts magad – tekénts országodat!
– reszkess éltedért.

GERTRUDIS: Pártos!
kik a békételenkedők?

SIMMIKHÁL: Hallgatásra tettem
le esküvésemet.

GERTRUDIS: Első hited
mindég Királyodé.
Órizetet! (Myska lép be)
Gertrudis ingadozhatatlan áll.

SIMMIKHÁL (kivezetve): Te nagy
sorsodban elvakult kevély eszű,
reszkess szerencsédtől –

22. jelenet
(ugyanott)

BÁNK (bókolva): Parancsolt a Királyném.

GERTRUDIS: A Hitvesed

BÁNK: Való, hogy én házas vagyok;
de Hitvesem nincsen –

GERTRUDIS (rámutat): Itt van.
(Melindát Izidóra vezeti be be, Melinda igyekszik normálisan kinézni)

MELINDA (Bánkhoz): Hol van Soma?

BÁNK: Biztos helyen.

MELINDA: Megölted?

BÁNK: Látjátok azt az ősz embert?

MELINDA: Bátyám

BÁNK: Tömlöcbe vettetik.

MELINDA: Kezénél a Fiam –

GERTRUDIS (elege van): Távozzatok! –
Maradj te! (Bánkra mutat)

BÁNK (kíséri Melindát): Köszönts helyettem ősi
Váram –
vezessen békével szerelmem!
(hosszan néz a távozó Melinda után)

22. jelenet
(ugyanott)

GERTRUDIS (kezdeményez): Adj számot. – (Bánk megfordul)
Te, mint egy éjjeli tolvaj jövedl
vissza. Illik ez?

BÁNK (feléje lép): Nem.

GERTRUDIS: Te Rangodat
megmocskolád – hát ez illik-e?

BÁNK (feléje lép): Nem:

GERTRUDIS: Egy ártatlanságot el-
zárván gyalázatba kevertél – becsület-
é ez?

BÁNK (eléje érve): Nem.
Oh, az én becsületem
Melinda elbúcsúzásával, elbúcsúza;
Fiammal
elzárattott:
minek az is? !
A Becsületes,
ha későn is, megismeri,
hogyan ugyan becsületest kell játszani,
de valóba lenni
mégis oktalanság.

GERTRUDIS: Távozz!

BÁNK: Nem úgy! – Én Urad,
s Bírád vagyok...
Bejártam az
Országot, s mindenfelé csak az
elbúsulást találtam.

GERTRUDIS: Bánk! mit akarsz velem?

BÁNK: Melinda jó nevét te hagytad az
Udvarnak a nyelvire tenni:
hiteds el, hogy Melinda
Bánk bánra érdemes: úgy letérdelek,
én, kit ők nevetnek.

GERTRUDIS: Úgy?
csak hadd nevéssenek.

BÁNK: Szörnyeteg! kész lennél te is kacagni? –

GERTRUDIS: Emberek!

OTTÓ (oldalról): Néném!
Bánk bán! (elfut)

BÁNK (üldözi): Hah, Fattyú! (a bezárt ajtónak)
Örökre átkozott légy, átkozott!
és átkozott a Hely, melyben születél!

GERTRUDIS (tőrrel): Hitvány! ne bántsd Hazámat!

BÁNK (felfogja): Én? – Kerítő! (kicsavarja a tőrt, testközelben, szorosan)
Sziszegj, –
sziszegj, Kígyó!
(a ráboruló nőbe dőfi a tőrt, hagyja alácsúszni)
Te itt maradtál. (el)

GERTRUDIS: Meghalni – nem Királyi széken – ah! –

PETUR hangja kintről: Az egész nemzet kiirtsátok!

24. jelenet
(ugyanott)

PETUR (jön): Elég is. Itt hever már.

SOLOM (jön karddal): Alattomos Királyi Gyilkosok
(vívnek. Közben az előtérbe érnek. Belső függöny.)

25. jelenet
(előtér)

(az elhúzódó vívás közben Petur kedvező pozícióba kerül, egy vágással lefegyverezi Solomot)

PETUR: Sohasem alattomos a magyar! (elrúgja a kardot)
Kövessetek!

SOLOM (felveszi, utána): Kövessetek!
(a szín kiürül, belső függöny kinyílik)

26. jelenet

(a trónterem, hátul oldalt Gertrudis ravatala, az Udvar)

- SOLOM (jön): Engesztelődjél sorsoddal, Királyom!
azon
vason Petur bán vére gőzölög.
- SIMMIKHÁL: Esküszöm,
hogy nem Petur bán ölte meg a Királynét.
Már halva leltük –
- BÁNK (jön): Király! Gertrudisod koporsó
ajjára vágom a Hatalom-Jelét –
Ott van. Vereslik is még vére rajta.
El kellett neki,
akármiképp is esni, hogy Hazánk
ne essen el polgári
háborúban!
- II. ENDRE: Polgári háborúban –
vigyétek félre, míg el nem érkezik
Bírāja.
- BÁNK: Az te nem lehetsz...
Nézd azt, amott
hurcoltatik Petur bán
lófarkon.
- (II.Endre Solomnak int , aki kimegy, majd bejön és jelent)
- SOLOM: Kiszenvedett.
Egy átkot nyögött ki még
Nagyasszonyunkra és az alattomos
gyilkosra.
- BÁNK (megrendülve): Petur engem átkozott alattomos
gyilkosnak –
- II. ENDRE (eldöntve): Endrét lássátok vívni meg-
holt Hitvesének jónevére.
Állj ki!
- BÁNK (térdre hull): Királyom! Szent vagy te énelőttem –
Megölhetsz. (átnyújtja kardját)

SOLOM (király helyén): Tehát velem. (Bánk vívni készül)

MYSKA (jön): Megállj !
az orozva gyilkoló hát ő?
(Solom erre tüntetően félrevonul, árad a megvetés)

BÁNK(értetlenül): Orozva?! (a szó hangalakja is fáj)

MYSKA: A Nagyasszonyunk Ártatlan.
Semmit nem is tudott
Ottónak ízetlenkedésiről.
Biberách
vallotta halála óráján.

IZIDÓRA: Királyi gyilkos!
el Vele!*

SIMMIKHÁL: Melinda éneke. (Bánk melléje lép)

27. jelenet

(ugyanott, némajáték. Miközben Simmikhál és Bánk egy nem hallható énekre figyelnek és az énekest kutatják, addig Tiborc vezetésével behozzák Melinda holttestét, a ravatal mellett kinyújtóztatják, majd Tiborc Bánkhoz megy.)

28. jelenet

(ugyanott)

BÁNK (Tiborchoz): Hol van Melinda? (Tiborc mutatja)
Ki tette ezt?

TIBORC: Azt kiabálták azok:
Éljen Ottó – Nénje bosszúlója.

BÁNK (letérdel): Melinda, serkenj fel;
nem ezt akartam én –
hasadj ki, szív!
Nincs a Teremtésben vesztes, csak én!

---

* NB! Ez a sor nem Izidóráé, ő helyettesíti az Udvarnikokat. – Á. K.

nincs árva más,
csak az én gyermekeim!

II. ENDRE: Ottan hever meggyilkolt hitvesem,
én elégtételt veszek –

SOLOM: Nézd, Király,
a büntetés már ennek irgalom.

II. ENDRE (előre jön): Így magam
büntetni nem tudtam – nem mertem is –
Magyarok!
előbb mintsem Magyar Hazánk
előbb esett el méltán a Királyné
(belső függöny le)

29. jelenet

(az előtérbe ketten egy transzparenst hoznak be: RÁADÁS, aztán kimennek.)

30. jelenet

(előtér)

OTTÓ (jön sietve): Melinda is csak asszony. (el)

31. jelenet

(királyi palota terme)

PETUR (bent van): Nagy – nagy, ami fenn forog
játékon: a Haza, és Melinda (el)

BÁNK (Petur után): Petur! (magának)
ébredezz: mert meglópattatik Bánk! (el)

32. jelenet

(előtér)

BIBERACH (magának) Melinda.
Bánkhoz szegődöm.
Ott a haszon. (el)

33. jelenet

(előtér, Melinda Ottóval jön)

MELINDA: Szerelmem által egy
boldog –
Bánk

OTTÓ: Eszelős...

GERTRUDIS (jön): Mi ez itt?

MELINDA: Édes – mulatság – ! (el)

34. jelenet

(ugyanott)

GERTRUDIS (Ottóhoz és ki):
Egy férfiú nem tud kifogni egy
Asszonyszemélyen; egy Gertrudis
tud országok felett
megállni. (el)

35. jelenet

(ugyanott)

BIBERACH (előbújva Ottónak): Ne, egy kis Hevítő;
emez Nénédek Altató (el, Ottó szintén)

36. jelenet

(előtér)

BÁNK (jön): A pártütés kiáltoz, a szerelmem..
Két fátyolt szakasztok
Hazámról és Becsületemről. (el)

37. jelenet

(Petur terme)

PETUR (az összeesküvőknek): Le a királyi székből, Asszonyom!

BÁNK (jön): Mit véte nektek?

PETUR: Ha egyszer ő
Rabló, Királyném is megszűne lenni –

BÁNK: Az Isten nem segít soha
felkent Királyok ellen!

BIBERACH (belép): Melinda.

SIMMIKHÁL: Hol loptad nevét?

BIBERACH: Ahol magát más lopta.

BÁNK: Megmenthetem?

BIBERACH: Talán.

BÁNK: Ne menjetek széjjel. (Biberachhal el)

38. jelenet

PETUR: Hazafiság! –
lopott fény! – jó éjszakát! (belső függöny)

39. jelenet

(előtér, Bánk Melindával jön)

BÁNK: Ottó, és Melinda, egyaránt örültek! –
(a letérdepelő Melindát a belső függöny mögé löki)
Lelkem ingadoz határtalan
kétség között, eszem
veszejtve (magába roskad)

40. jelenet

(ugyanott, Tiborc óvakodik előre)

BÁNK (Tiborchoz): Jól hallom én panaszkod.

TIBORC: Aki száz meg száz, ezért rabol,
bírája lészen annak, akit a
szükség garast rabolni kényszerített.

BÁNK: Szánom keserveiteket.
TIBORC: Te szánsz? Ó a Magyar se gondol
velünk. (legyint és el. Bánk néz, majd utána.)

41. jelenet
(előtér, a belső függöny mögül Biberach lép elő)

OTTÓ (jön): Jó, hogy talállak – de
ittén, Biberách?
BIBERACH: A nagyúr éktelen dühös
lett, amidőn a dolgot felfedeztem –
OTTÓ: Pokolba veled alávalól! (ledöfi, el.)

42. jelenet
(a trónterem)

GERTRUDIS: Jöjjön Melinda.
MELINDA (G. kezét el): El ezzel a szennyes kézzel!
Királyházban bordélyt nyitottál.
GERTRUDIS: Vigyétek el! (elviszik)

43. jelenet
(ugyanott)

SIMMIKHÁL (jön): Tekénts magad – tekénts országodat –
GERTRUDIS (int): Gertrudis ingadozhatatlan áll. (Simmikhált fogják)
SIMMIKHÁL: Elvakúlt kevély-eszű
reszkess szerencsédőtől. (elvezetik)

BÁNK (Ierogy Melindára):

Melinda

– nem ezt –

(nézők felé fordul)

Nincs a teremtésben

vesztes, csak én!

Nincs árva, csak az én gyermekem!

SOLOM:

Nézd, király,

a büntetés ennek irgalom.

II. ENDRE:

Előbb mintsem Magyar Hazánk

– előbb esett el méltán a Királyné!

50. jelenet

(a belső függöny úgy megy össze, hogy a közönség felé néző, térdeplő Bánkot már nem takarja el. Mögötte a szereplők felállnak a tapsrendbe – Bánk helyét kihagyva –; oldaltól két ember transzparenst hoz be közben, eltakarják vele a térdeplő Bánkot. A felirat: RÁ – – RÁADÁS, majd kimennek.)

51. jelenet

(Bánk előre jön s színházi függöny vonaláig)

BÁNK (a közönségnek) Két fátyolt szakasztok

Hazámról és Becsütemről

.....

Mint Vándor a Hófúvásokban, úgy

lelkem ingadoz

határtalan

Kétség között, s eszem egy nagy Óceánban

lebeg,

veszejtve minden csillagot.

:::::::::::

nem ezt akartam én

.....

Nincs a Teremtésben vesztes, csak én!

Nincs árva más több ....

SZÍNHÁZI FÜGGÖNY

(a tapsra felmegy, akkorra a többiek is előrejöttek: meghajlás)